

Kraj Plzeňský

Úvod

Třetí největší kraj České republiky zabírá její jihozápadní území lemované pásmem pohraničních pohoří Šumavy a Českého lesa. Směrem severovýchodním se zdvíhá nízká Plzeňská pahorkatina. Přírozeným centrem a nejvýznamnějším městem regionu se stala Plzeň založená v roce 1295 na křižovatce obchodních cest do Norimberka a Řezna. Dalšími významnými královskými městy byly Stříbro, Klatovy a Domažlice.

Od rozmanité tradiční řemeslné výroby, na kterou upomíná řada mlýnů, pil nebo například kolomazná pec, postupoval vývoj průmyslové výroby podnícený čilým obchodním ruchem již od počátků industrializace velmi progresivně. Plzeň proslavila především strojírenská výroba v čele se světovou značkou ŠKODA založená na nalezištích uhlí v Mirošovské a Plzeňské pánvi.

Neméně významným artiklem pak bylo pivo, které je ve světě známé pod značkou Pilsen. V hornaté krajině šumavských hvozdů, které ve středověku tvořily neprostupnou zemskou hranici, se dosud můžeme setkat s unikátními vodními díly pro plavení dřeva stejně tak s novodobými vodními díly – elektrárnami.

Různorodou výrobu v podhůří dokládají také sklárny, textilky nebo keramičky..

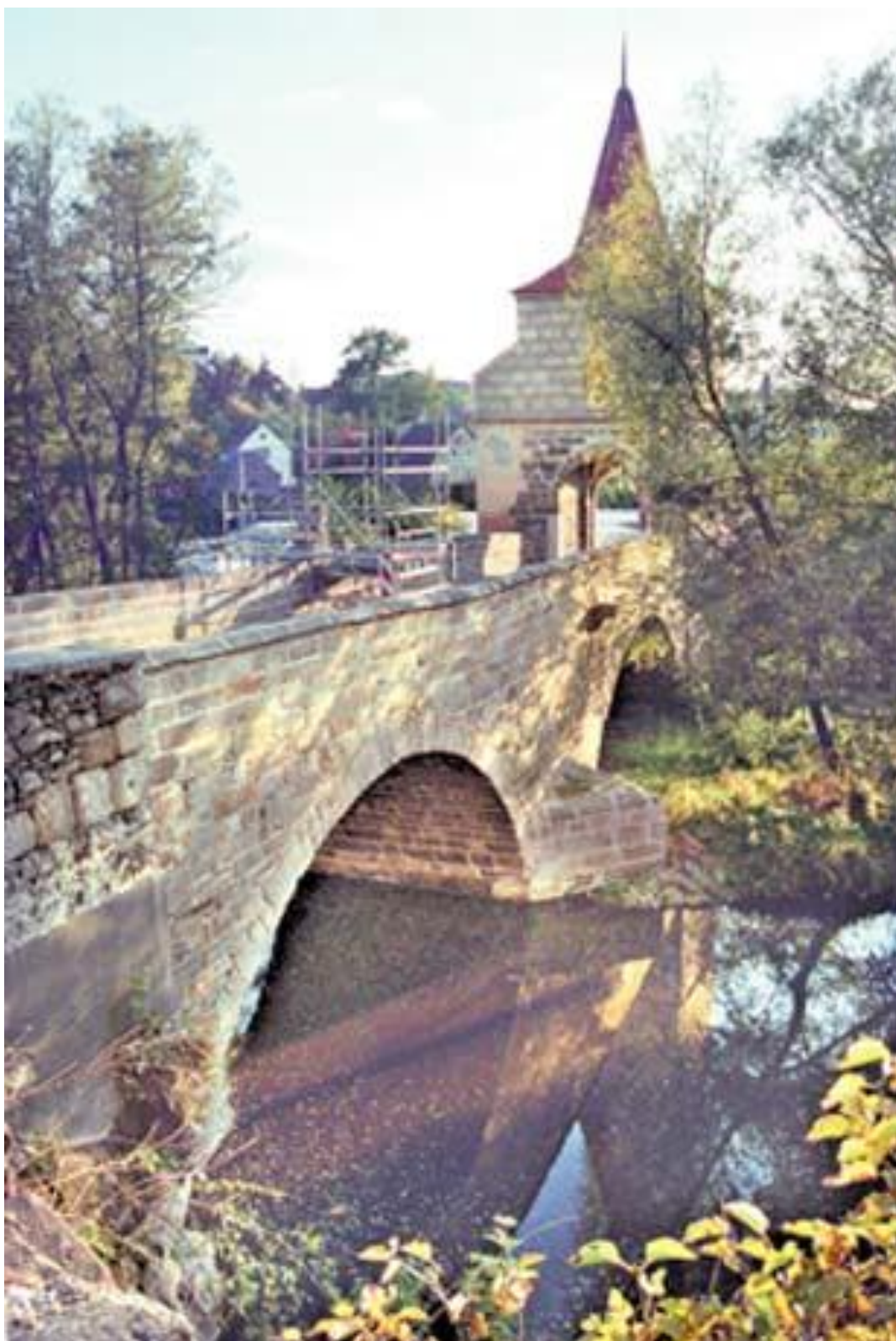
Červeně vyznačené lokality jsou určeny pro vážné zájemce a odborníky na příslušnou tematiku .

Zkratky: KP = kulturní památka, NKP = národní kulturní památka

Vysoká atraktivita pro cestovní ruch

doprava				
lokality	objekt	statut objektu	Popis	přístup
Stříbro TA	Renesanční most přes Mži s věží www.libri.cz/databaze/mosty/	KP	Součástí opevnění města byl věnec hradeb, z nichž se vycházelo přes dvouobloukový kamenný most - dodnes zdobený plastikou - pod branskou věží na tříobloukový - zřejmě záplavový - most o třech obloucích. Mosty nejsou souosé, parapetem dvouobloukového mostu prochází odvodňovací korytka. Samotná brána stojí na 5,15 metru širokém návodním pilíři. Věž má čtvercový půdorys s přístavkem pro spirálovité schodiště, obdélná okénka a kamennou desku s dobovým českým nápisem. Most byl postaven Benediktem Volchem ze španělského Ferrolu v letech 1555-1560. Na mostecké věži jsou zbytky psaníčkového sgrafita. Patrová věž má originální, šestibokou jehlancovou stanovou střechu krytou prejzy. Patro věže zpřístupňuje boční schodiště vysunuté na krakorcích. Průjezd věží je oddělen kordonovou římsou	Most je běžně přístupný
Bělá nad Radbuzou DO	Barokní most se souborem 6 soch www.libri.cz/databaze/mosty/	KP	Most překračuje říčku Radbuzu a byl postaven kolem roku 1710. Nahradil tak původní most dřevěný, který v těchto místech stál. Osmiobloukový most je sestaven z kamenných kvádrů. Z tělesa mostu vystupují tři páry pilířů, na nichž jsou umístěny sochy světců. Ve směru od městečka nalevo stojí jako první socha Archanděla Michaela, uprostřed mostu stojí socha sv. Jana Nepomuckého, třetí socha představuje snad sv. Antonína Paduánského. Na protější straně mostu začíná galerie světců sochou Panny Marie Neposkvrněné, uprostřed stojí socha sv. Václava a jako poslední uzavírá řadu plastika sv. Erazima. Na rozevřené zídce, která přechází v parapet mostu, jsou umístěny čtyři páry kamenných koulí.	Most je běžně přístupný
Manětín - Rabštejn nad Střelou, Plzeň - sever	Kamenný most www.eurobeds.cz	KP	Dvouobloukový most z místní břidlice, se spodními partiemi pilíře a opěr s obkladem z pískovcových kvádrů, byl zřejmě postaven za Kolovratů, v letech 1738-1748.	Most je běžně přístupný
Štáhlavy, Plzeň - jih	Ocelový most přes Úslavu www.libri.cz/databaze/mosty		Inundační železný most přes Úslavu spojující zámek Kozel s obcí byl vybudován na konci 19.století.	Most je běžně přístupný
Rokycany	Nádraží www.eurobeds.cz		Z roku 1927 pochází projekt nové budovy nádraží, která byla ve stylu art-deco vybudována v roce 1930, zajímavou střešní konstrukci systému Hetzer dodala firma Kapsa-Müller.	Nádraží je v provozu.

doprava				
lokality	objekt	statut objektu	popis	přístup
Chrást	Nádraží www.eurobeds.cz		Na druhém úseku České západní dráhy v roce 1927 nahradila současná výpravní budova postavená ve stylu art -deco ovlivněného kubismem původní stavbu.	Nádraží je v provozu.
Srní KT	Vchynicko-tetovský kanál www.jiznicechy.cz	KP	Plavební kanál délky 15,8 km byl vybudován podle projektu schwarzenberského inženýra Jana Rosenauera v letech 1799 – 1800, doprava dřeva z horního povodí Otavy do vnitrozemí, velká část dřeva plavena až do Prahy. Poslední plavba v roce 1956. Od roku 1939 část kanálu využívána jako součást přivaděče hydroelektrárny Vydra.	Vodní tok je běžně přístupný.

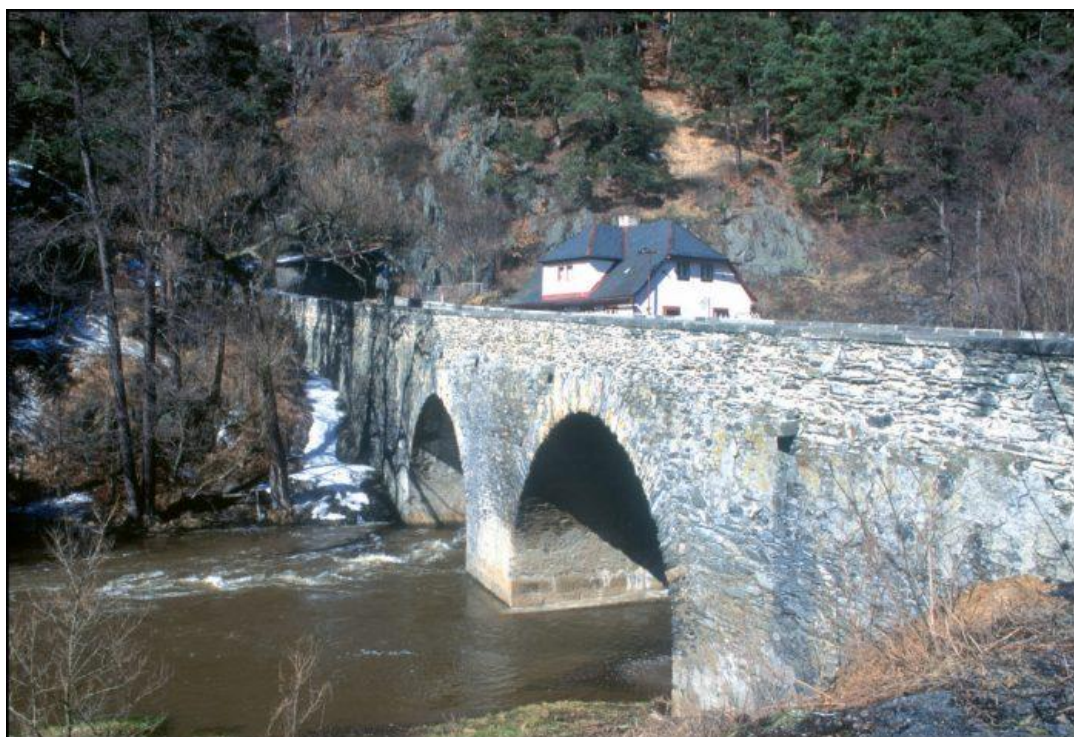
Renesanční most s věží Stříbro

www.cykloturistika.ihned.cz/c3-17229290-008c00_d-stibro-mesto-vyrostle-na-stezce-a-dolech

Barokní silniční most Bělá nad Radbuzou

www.libri.cz/databaze/mosty/

Kamenný most Rabštejn nad Střelou

www.eurobeds.cz

Železný most Štáhlavy

Nádraží Rokycany

Nádraží Rokycany

Nádraží Chrást

Vchynicko-tetovský kanál Smí

těžba				
lokality	objekt	statut objektu	popis	přístup
Velhartice - Hory Matky Boží KL	Královské horní město – naučná stezka „Důlní činnost v okolí Hor Matky Boží“ www.turistika.cz	Není zapsáno	Muzeum v Horách Matky Boží bylo otevřeno v srpnu 1995 jako stálá výstava historie bývalého královského horního města. Exponáty muzea tvoří jednak již zmíněné stopy po hornické činnosti v regionu rozmístěné v okolí obce a začleněné do naučné stezky, jednak exponáty a dokumenty o historii města ve vlastním muzeu. Na část muzeálních sbírek a exponátů týkajících se hornické činnosti v regionu navazuje naučná stezka, která úvodní tematicky zpracovaný blok informací o důlní činnosti doplňuje ukázkami jejich pozůstatků přímo v terénu. Jedná se o pozůstatky rýžování zlata a hlubinné těžby stříbra, ale je zde také ukázka středověkého těžního zařízení - rumpálu, podle kreseb báňského odborníka té doby Georgia Agricolly. Trasa naučné stezky navíc zahrnuje i zdejší kulturní památky.	Naučná stezka běžně přístupná
Planá, okres Tachov	Hornické památky a muzeum www.muplana.cz	Není zapsáno	Štola Ondřej Šlik, ve které se muzeum nachází, byla vyražena koncem 16. stol. v době největšího rozkvětu dolování stříbrných rud v Plané a jejím okolí. Štola byla vyražena ručně z jižní strany táhlého návrší, na kterém stojí historické jádro města. Měla ověřit možný výskyt stříbrných rud, které byly v té době s úspěchem dobývány na svazích Bohušova vrchu. Celková délka důlních prací je necelých 200 m a na mnohých místech je dosud dobře patrná přesná ruční práce tehdejších horníků. Dnes je celý labyrint chodeb zpřístupněn veřejnosti a je v něm instalována expozice rudného hornictví, které je v současné době v Čechách prakticky zlikvidováno.	Otevírací doba červen, červenec, srpen – denně kromě pondělí, duben, květen, září – o sobotách a nedělích
Kašperské Hory KL	Zlatorudné doly, památky po rýžování zlata v povodí Otavy www.eurobeds.cz www.zlatehory.cz	Není zapsáno	Nejvýznamnější zlatorudný revír v Čechách. Těžilo se zde již ve 14. století. V okolí města bylo několik set, možná i tisíc zlatodolů, což dokládají četné štoly, jámy a odvaly. Nejnovějším pokusem o obnovení těžby bylo zahájení ražby štoly Naděje v roce 1989. Práce zastaveny v roce 2002. V roce 2003 vybudována naučná stezka „Cestou zlatokopů. Stezka navazuje prohlídku skanzenu, který vznikl v údolí Olešnice. Plně funkční repliky středověkých zlatorudných mlýnů doplňují ukázky drcení rudy ve stoupě, pravidelně se tu konají zajímavé akce včetně světových a evropských mistrovství v rýžování zlata. Během hlavní sezóny si návštěvníci mohou rýžování vyzkoušet.	Naučná stezka běžně přístupná. Otevírací doba muzea: V.-IX. denně 10.00 – 17.00
Radnice RO	Povrchová těžba uhlí (oprám) www.eurobeds.cz	Není zapsáno	Dolování uhlí v Radnické pánvi je doloženo již k roku 1540. Zdejší povrchová těžba kamenného černého uhlí byla světově ojedinělá. Výchoz černého uhlí ve stěně bývalého povrchového dolu Kliment v Brásech o mocnosti 4,6 m je chráněn jako přírodní památka Bašta. Těžba v této lokalitě probíhala od 1. poloviny 19. století do roku 1969.	Volně přístupné
Hromnice, Plzeň - sever	Ježírko (těžba vitriolové břidlice) www.eurobeds.cz	Není zapsáno	Pozůstatkem někdejší výroby olea, tj. české dýmavé kyseliny sírové v Hromnicích je 60 m hluboký jámový lom s červeně zbarveným jezírkem, obklopený odvaly vytěžených vitriolových břidlic, těžných J. D. Starckem v letech 1802-1893	Ježírko je běžně přístupné.

Povrchová těžba uhlí (oprám) Radnice

Těžba vitriolové břidlice – jezírko Hromnice

Hornické muzeum Planá

www.pampeliska.cz/turistika/plzensky-kraj/plzensko/plana/hornicke-muzeum

Hornický skanzen Kašperské Hory

ftp.czechtourism.com/133premier/cz

potravinařství – pivovary, cukrovary, lihovary, mlýny, mlékárny				
Lokalita	objekt	statut objektu	Popis	Přístup
Mýto RO	Sladovna www.eurobeds.cz	Není zapsáno	Parostrojní pivovar byl založen v roce 1870, v roce 1895 přestavěn na sladovnu, současný stav z roku 1908, dnes konverze na sportovní a kulturní centrum.	Areál sladovny je přístupný, je sídlem firem a klubů.
Plzeň - Křimice	Pivovar www.pivovary.info	KP - pouze bednárna	Lobkovický pivovar se sladovnou vznikl v období 1902 – 1906 přestavbou bývalého cukrovaru. Před I. světovou válkou používána ochranná známka Králův zdroj. Provoz pivovaru ukončen v roce 1942, sladovna zrušena v roce 1950.	Nepřístupné, ve špatném stavu
Kout na Šumavě DO	Pivovar www.pivovary.info	Není zapsáno	Původní pivovar se sladovnou vznikl v roce 1736. technologické bloky výroby piva byly situovány do dlouhého obdélníkového půdorysu. Dnešní podoba pochází ze druhé poloviny 19. století - z období modernizace technologie na průmyslovou výrobu piva. Zajímavostí jsou pivovarské sklepy z roku 1870, umístěné pod kostelem sv. Jiří. Provoz byl ukončen roku 1969. V roce 2006 zde byla otevřena restaurace s minipivovarem.	Restaurace přístupná běžně, provoz po domluvě
Plzeň	Pivovar a pivovarské muzeum www.pis.cz	KP	Pivovar postavený právovárečným měšťanstvem, zvaný Měšťanský, zahájil činnost v roce 1842. V druhé polovině 19. století se rozrostl ve velký průmyslový podnik, dnes a. s. Plzeňský Prazdroj. V měšťanském domě č. p. 58 s historickou sladovnou ve dvorním traktu bylo v roce 1959 otevřeno pivovarské muzeum.	Muzeum i pivovar přístupné denně v otevíracích hodinách.
Železná Ruda - Hojsova Stráž KL	Pivovar www.eurobeds.cz	Není zapsáno	Romantické torzo pivovaru – hvozdu sladovny, založeného roku 1850, provoz ukončen 1945.	Volně v krajině
Štěnovice, Plzeň - jih	Pivovar www.pivovary.info	Není zapsáno	Pivovar zahájil provoz v roce 1904, ukončen v roce 1945. Objekt později patřil armádě, po roce 1989 ho do svého vlastnictví dostala obec, které se podařilo najít vhodné využití a zastavit jeho pomalé chátrání. V jediném rekonstruovaném patře vzniklo jedenáct dvoupokojových buněk se společnou kuchyňkou a sociálním zařízením.	nepřístupné
Zbiroh – Švábín, RO	Pivovar www.pivovary.info	Není zapsáno	Architektonicky mimořádně kvalitní barokní novostavba realizovaná v letech 1697-1698 podle projektu Jakuba Antonína de Maggi. Rozšíření a modernizace ve druhé polovině 19. století. Pivovar náležel k panství Zbiroh, patřícím Colloredo Mannsfeldům. Provoz ukončen v roce 1952. V polovině 90. let 20. století byly objekty bývalého pivovaru postupně rekonstruovány na hotel, doplněný o malokapacitní výrobu piva, přestavba zůstala nedokončená.	Nefunkční, nepřístupné

Sladovna Mýto

Pivovar Plzeň – Křimice

Pivovar Prazdroj Plzeň

Pivovar a pivovarské muzeum Plzeň

Pivovar Železná Ruda – Hojsova Stráž

Pivovar Švabín

vodárenství, energetika				
lokality	objekt	statut objektu	popis	přístup
Plzeň	Podzemní a stará vodárna www.eurobeds.cz www.infocesko.cz www.hrady.cz		Nejstarší zpráva o existenci staré vodárny v Pražské ulici pochází z roku 1532. Zásobovala vodou z Mlýnské strouhy kašnu v severovýchodním rohu náměstí. Přestavba do dnešní podoby v roce 1845. Provoz ukončen v roce 1889. Funkční replika vodního kola v suterénu vodárny. Suterén vodárny je součástí prohlídkového okruhu plzeňského podzemí.	Otevírací doba duben, květen: středa- neděle 9:00- 17:00 červen - září: denně kromě pondělí 9:00 - 17:00 říjen, listopad: středa - neděle 9:00 - 17:00
Srní Čeňkova pila KL	Elektrárna Čeňkova pila Elektrárna Vydra www.retour.cz	KP	Vodní elektrárna Čeňkova pila Pilu na vodní pohon, zde na soutoku Křemelné a Vydry, postavil pražský obchodník s dřívím Čeněk Bubeníček. Zpracovávala především dřevo z lesních kalamit v letech 1863 a 1870, které sem bylo dopravováno <u>Vchynicko-tetovským plavebním kanálem</u> vybudovaným v letech 1799 – 1801. V roce 1912 bylo uděleno povolení přestavby pily na vodní elektrárnu. Bylo také vybudováno 3 kV vedení na dřevěných sloupech v délce 8,3 km, které napájelo z elektrárny celé město Kašperské Hory. Tato elektrárna je součástí stálé výstavy, která je umístěna v areálu elektrárny Vydra. Za příznivého počasí se i zde provádí. Vodní elektrárna Vydra Po omezení těžby dřeva význam nedalekého Vchynicko-tetovského plavebního kanálu klesal, proto se hledalo jeho jiné využití. V roce 1937 se začalo se stavbou nové vodní elektrárny Vydra, jež byla po dvou letech uvedena do provozu. Autorem řešení byl Ing. Karel Kosek, který již ve dvacátých letech připravil technické řešení přečerpávací elektrárny pod Černým jezerem. Vyrovnávací nádrž pod Sedelským vrchem dokončena v roce 1942. Funkcionalistická budova elektrárny na levém břehu Vydry pod silnicí do Srní dosud vybavena původním zařízením. Největší vodní elektrárna v západních Čechách.	Od roku 1997 je v budově elektrárny instalována expozice „Šumavská energetika“ přístupná v otevíracích dnech květen, červen, září, říjen St, So 9 - 16 hod., červenec, srpen denně mimo Po 9 - 16 hod
Železná Ruda - Hojsova Stráž KL	Přečerpávací vodní elektrárna Černé Jezero www.eurobeds.cz		Vodní dílo vybudované v letech 1929-1930 bylo první stavbou svého druhu na území někdejší ČSR. Největšího šumavského jezera bylo využito jako horní nádrže pro přečerpávání vody, spodní-vyrovnávací nádrž byla vybudována na řece Úhlavě jižně od obce Hojsova Stráž. Od 60. let 20. století je elektrárna provozována jako akumuláční, bez nočního čerpání vody do jezera. Celé dílo se dosud nachází ve stavu blízkém původnímu a je v pravidelném provozu.	Exkurze po domluvě, jezero přístupné běžně

Vodárna Plzeň

Čeňkova pila Srní

Vodní elektrárna Železná Ruda – Hojsova Stráž

hutnictví, slévárství, strojní průmysl

lokality	objekt	statut objektu	popis	přístup
Plasy, Plzeň - sever	Železářská huť a městské muzeum www.plasy.cz	KP	Poslední dochovaná dřevouhelná vysoká pec v Plzeňském kraji (jedna z pěti v ČR) byla založena rakouským kancléřem Klementem Metternichem, provoz zahájen roce 1829. Provoz ukončen v roce 1875, v letech 1893-1912 výroba minerálních barev, v roce 2005 zde otevřena expozice věnovaná výrobě plaské litiny.	Prohlídku je nutné si předem objednat.
Dobřív RO	Hamr www.pooh.cz	KP	Hamr je nejvýznamnější památka svého druhu v ČR s dosud funkčním technologickým zařízením. Představuje největší dochovaný hamr manufakturního typu. Původně sloužily zdejší hamry ke zkujňování surového železa z železářských hutí, které jsou zde doloženy k roku 1505. Dnešní budova pochází patrně ze 20. let 19. století. Hamr byl později přeměněn na nářadový a byl v provozu až do 50 let 20. století. V roce 1967 byl zpřístupněn veřejnosti jako funkční technická památka. Památku spravuje Muzeum B. Horáka v Rokycanech.	Otevírací doba Od 1.4. do 31.10. St - Ne 9:00 - 12:00 12:30 - 17:00 Mimo návštěvní dobu je nutné se domluvit. Adresa: Dobřív, Horní hamr na Padršském potoce

Železářská huť Plasy

Hamr Dobřív

různé				
lokality	objekt	statut objektu	popis	přístup
Dlouhá Ves - Annín KL	Sklárna www.isumava.cz	KP	Sklárna v Anině byla založena v roce 1796. Specializovala se na křišťálové sklo a jako první v Rakousku – Uhersku uvedla na trh zlatem zdobené růžové sklo podle italského vzoru. Jako první v Čechách využívala od roku 1934 pro tavení skla elektrický proud. Výrobky dnešní brusírny olovnatého křišťálu je možné shlédnout ve firemní vzorkovně a prodejně přímo v areálu sklárny. Široký sortiment tvarů a dekorů nabízí užitkové sklo – vázy, misky, popelníky, dózy a nápojové soupravy, dárkové a reklamní předměty – těžítka, bloky, zvonky, vánoční koule, stojánky a poháry. Návštěvníci si mohou prohlédnout jednotlivá pracoviště brusírny olovnatého křišťálu a dozvědět se něco o historii sklárny a o současných postupech výroby broušeného skla.	Exkurze: Po – Pá 8.00 – 11.00 a 11.30 – 13.00. Prohlídky pro početnější skupiny je lépe objednat. Adresa: Dlouhá Ves, osada Annín, sklárna
Kdyně DO	Přádelna a muzeum www.kdyně.cz www.vitanyhost.cz	KP	V roce 1678 založili Lamingenové ve Kdyni textilní manufakturu, prokazatelně nejstarší v Čechách. Roku 1769 prodali Stadionové manufakturu vídeňskému obchodníkovi a bankéři Jakubu Matyáši Schmidtovi, který ji rozšířil a začal v ní vyrábět vlněné látky. Brzy poté pracovalo v manufaktuře už 200 lidí a dalších 1.400 domácích tkalců po kraji. V roce 1825 zaměstnávala přádelna na 500 lidí a přes 6.400 domácích tkalců. Roku 1853 je pokládána za největší továrnu na Plzeňsku. V roce 2007 byla část přádelen adaptována pro účely muzea příhraničí. Expozice je zaměřena hlavně na nejstarší místní obor přádelenství, také na tkalcovství a lnářství.	Přístupné v otevírací době muzea.
Holoubkov – Strašice RO	Litinový granátník www.obecholoubkov.cz	Není zapsáno	Litinová socha rakouského granátníka odlitá podle dochovaného modelu ve Strašicích roku 1890 pro Zemskou jubilejní výstavu v Praze. Socha rakouského granátníka, výrobek místních železáren, stojí v parku v centru obce.	Běžně přístupné.
Třemošná	Keramická továrna www.eurobeds.cz	Není zapsáno	Tradiční výrobu proslulé kameniny ve Třemošné dokládají dvě továrny – Belgická a Mráčkova. Továrna je v provozu.	Nepřístupné, případně po domluvě.

Sklárna Annín

www.pooh.cz/galerie/default.asp?gal=/mista/Sumava/Annin/

Keramická továrna Třemošná

Litinový granátník Holoubkov
www.obecholoubkov.cz